

Pretulu prenumeratiunei
pentru partile Austriei si
Ungariei: pe 1. annu 4 fl.
pe 1/2 annu 2 fl. v. a.
pentru alte tieri pretulu
indoita.

S PERANTIA.

Fóia literaria-bisericesca.

Banii de prenumeratiune
si corespundintiele sunt
de a se adresá franco
cetra Redactiunea „Spe-
rantiei”, la Aradu, strat'a
Capelei, Nr. 26.

Organulu societatei de lectura a teologiloru romani din Aradu.

Foi'a acést'a sub auspiciile superioritatei scolastice ese de dóue ori la luna, anume la 1. si 15. a fiescecareia luni, sub redactiunea colegiala a teologiloru: Georgiu Morariu ca redactoru respondiotoriu; Ioane Besanu si Gerasimu Serbu ca colaboratori

Ni intereséza fórté a vedé si a scí tóte miscarile. cari se intempla pe terenulu bisericescu dupa pasirea in viétia a statutulu organicu bisericescu: pentru-acea punemu inaintea on. lectori emisulu consistoriale aradanu, cetra directiunea institutulu pedagogicu preparandiale, prin care numitulu institutu trece sub iurisdictione eparchiale, séu mai bine dísu: trece in er'a noua, ca institutu confesiunale nationale. — Candu dara lu-recomendamu in atentiunea o. leptori si lu-salutamu din anima actulu acést'a de mare inportantia a veneratulu consistoriu aradanu: ni esprimamu totu odata dorintia intima: de a i-vedé cátu mai curendu fructele salutari pentru natiune.

1139.

S'ra 843.

La onorat'a directiune locale a institutulu pedagogicu preparandiale aradanu.

Cu pasirea in viétia a statutulu organicu bisericescu aprobatu de cetra M. S. ces. reg. si apostolica sub 28. Maiu 1869. din care unu esemplariu in testulu romanu se alatura aci. — biserica romana dreptredintiosa orientala din teniturile Ungariei a devenitu in stare de a poté esercia dreptulu autonomu, care in diregere trebiloru bisericesci, scolastice si fundationali i s'a garantatu prin art. IX. §. 3. alu legiloru din annu 1868.

Inre corelatiunile de pana acumu, cari pe temeulu acést'a sunt de a se schimbá si a se adaptá noulu organismu bisericescu. — cuprinda negresitu unu locu insemnatu referintiele, in cari institutulu pedagogicu-preparandiale aradanu a statu pana acumu cetra guvernulu tierii, si dupa cari in specialu institutulu acést'a confesiunale era in nemedilocita aternare dela guvernulu statulu in tóte trebile sale interne.

Nu suferé indoéla: cá precumu iurisdictione eparchiale de astadi s'a dechiaratu pe langa conservarea caracterulu confesionalu alu institutulu pedagogicu aradanu: asiá si noulu organismu bisericescu, care se desvalesce treptatu in sensulu susatinsulu statulu organicu, va considerá institutulu acést'a ca unulu din cele mai principali obiecte ale ingrigirei sale.

Si pana candu dar' se va pune in lucrare treb'a reorganizarii acéstui institutu, carea necontestaveru se arata de lipsa. — iurisdictione eparchiale se sente chiamata a face la institutulu acést'a pedagogicu intoemirile, cari dupa schimbatele corelatiuni si dupa recerintiele timpulu, cu deosebita privire si la art. XXXVIII. §. 13. alu legiloru din annu 1868 se vedu de neaperata trebuintia.

Ca primulu eflusu alu corelatiuniloru schimbate e de a se considerá: cá remaindu ne atinsu dreptulu supremei inspectiuni, rezervatu Maiestatei Sale in tóte trebile administrative confesiunale. — institutulu pedagogicu preparandiale aradanu incéta a mai avé legaturi nemedilocite cu guvernulu statulu, séu cu organele aceleia: si pana la o dispositiune finale din partea sinodulu eparchiale, respective a congresulu natiunale, vine cu totulu sub iurisdictione si supremia directiune a consistoriulu eparchiale aradanu, cetra care dar' directiune locale are a se intóree in tóte acele trebi, cari pana acumu erau rezervate dispu-setiunei din partea guvernulu de statu.

Unu momentu fórté considerabile in viétia institutulu pedagogicu este apoi: primirea eleviloru noi. La actulu acést'a, pe langa o cualificare corespundiotoria recerintieloru timpulu, si diferiteloru impregiurari a le locuiloru, pentru cari elevii se pregatescu. — e de a se luá in considerare cu deosebire lips'a

numerica de candidati pentru invetiatoria, carea lipsa la tóta intemplantarea e de a se constată prin respectivele jurisdicțiuni eparchiale ale elevilor, cari concurgu la acestu institutu.

Cu privire la acea impregiurare: că primirea elevilor in institutul pedagogicu aradanu la inceputulu anului scolasticu 186⁹/₇₀ s'a intemplantu dupa usulu de pana acumu, si adeca nainte de ce s'ar fi pusu in aplicare corolariile, ce escurgu din nou'a stare a lucrurilor: jurisdicțiunea diecesana, in interesulu elevilor primiti, afla de bine a dispune: ca prețitulat'a direcțiune locale catalogulu primitiloru pe anulu acest'a scolasticu, pe langa anotarea timpulu și a loculu nascerii, precumu si a sciintieloru de mai nainte. — se-lu subscérna aiea pentru supletoria incuviintiare, si adeca unu catalogu alu eleviloru din eparchi'a aradana, si altulu seperatu alu celoru din eparchi'a Caransebesiului.

Cātu pentru obiectele, ce suntu de a se propune in institutul pedagogicu aradanu: onorat'a direcțiune locale e insarcinata: ca cu privire la cursulu de pana acumu de doi ani, încă pentru anulu acest'a scolasticu se faca in modu supletoriu o asiá impartire a

studiiloru, dupa care tóte obiectele prescise in art. XXXVIII. §. 88. alu legiloru din 1868 se se propuna in cele doue cursuri; avendu apoi planulu studiiloru spre incuviintiare a-lu subscerne aiea cātu mai cu grab'a.

In fine spre a se face destulu recerintiei din §. 13. alu provocatulu art. XXXVIII. din a. 1868 onorat'a direcțiune locale e provocata, a dá aiea opiniune cātu mai curendu despre moduru: cum ar fi de a se infiintiá pe langa institutul pedagogicu de aiea o scóla practica de caracteru confesionale, si — cu privire la usulu de pana acumu — in ce modu s'ar poté suplíní lips'a aceia si pana atunci, cându impregiurarile voru iertá a vedé infiintiata o scóla de felulu acest'a.

Dealtminte se intielege de sine: că onorat'a direcțiune locale precumu intru efeptuirea celoru prescise prin emisulu de facia, asiá preste totu si in alte trebi mai momentóse, cari privescu la ordulu, instrucțiunea si disciplin'a interna a institutulu, are de a se folosi de consiliulu colegiulu profesoralu.

Datu din siedinti'a consistoriale, tienuta in Aradu, in 16 Octovre, 1869.

RETACITULU.

(Enaratiune.)

Direptiune morala.

(Finea.)

III.

E superflu a aminti, cumcá furtulu s'a intemplantu cu sciinti'a lui J... si cumcá densulu si-petrecé din prețulu loru impreuna cu compliciti sei.

Intre asiá impregiurari triste economi'a casei fiindu paresita, a pasitu in stadiulu decadintiei si a ruinarei.

Esteriorulu cásii nu a mai fostu acelu de demultu, dorere. — nu; acumu representá o icóna trista, icón'a negligintiei, a seraciei. — ér faciele suferinde a locuitoriloru dedeau dovéda destula despre patimirea, despre amarulu interiorulu loru.

Caus'a tuturoru acestor'a a fostu, cine altulu, déca nu Jonitia?! Elu a fostu crucea négra a cásii! elu a torturatu anemele tuturoru! J-doré, doré cumplitu... li plangé anim'a, vedendu pe Joniti'a loru — despre care eri alaltaeri vorbé cu lauda totu satulu, că e celu mai bunu, mai frumosu si blandu intre fetiori — adi in atáta corruptu.

Timpulu a in'aintatu, in cas'a acést'a din prima-

véra s'a facutu érna gré: din Jonitia s'a stinsu, a peritu sentiulu de omenie, fa esilatu, a disparutu ca unu fenomenu lucitoru pe cerime!..

Ce s'a facutu din fetiorulu celu sprintenu?.. Ce s'a facutu din ochii lui cei schinteosi, viali?.. Unde a peritu rosiatia facei?..

Tóte au disparutu... tóte li-au lesatu in birtu acolo in birtu!..

Unde e anim'a? sufletulu si sanctuariulu pep-tului, lumin'a credintiei, bucuria vietii... unde sunt?! — au disparutu, au disparutu tóte intre pocale!!!

Betrenulu Codrescu numai poté neci lacrimá, nu; i-a fostu inpetrita anim'a de dorere, i-a peritu bucuria, i-a peritu fiulu, care i-a fostu speranti'a vietii, a betrenetiloru sale: — pe care asiá fa fostu inbitu!..

Mai tardiu a devenitu furiosu asupra lui, fa alungatu de la sine, se mérga, se se curetie, ca se nu-lu mai véda in naintea ochiloru!..

Ce au facutu Jonitia intre aceste impregiurari?..

In locu se cada naintea parintelui seu si se céra agratiare, in locu se eschiamu cu cuvintele fiulu retacitu din biblie: „parinte gresitamu la ceru si inaintea ta, si de acumu inaintea nu mai sumu demnu a me chiamá de fiulu teu, fama ca pre unulu

Se ne pretiuimu barbatii!

Candu mi-propunu de a scrié despre tem'a acés-t'a. asiá mi se pare, cà vedu umbrele maretie ale unoru barbatii repausati de ai nostri — aventandu-se naintea ochiloru. si sematu in peptu o neodina óre-care. ce me tortura. sciindu cà unele din acele umbre imaginéza realitatea unoru barbatii cunoscuti. cari au lasatu dupa sine fapte nestergibile, lucruri de mare insemnătate. bunuri pretiose pentru noi. — cei cari pana ce erau in mediloculu nostru. neci cà ne interesamu de numele lor macaru.

Provedinti'a s'a ingrigitu despre fia-care poporu din lume ai dá barbatii inzestrati cu calitati destinsé si cu poteri roborali spre aperarea intereselor consangeniloru sei. Ei se cunoscú de dupa fapté; radi-ele insusiriloru lor se frangu in oglind'a faptelor, care s'au complinitu densii in modu medilocitu séu nemedilocitu. Si acestu modu, de a ni cunósce unii pre alții — prin fapte, — este celu nefalibilu si dora unicu, de cumva nu s'ar pune pondu si pe insociri. amicéti'a sel. — Scratandu in acést'a direptiune viéti'a nostra sociale. cu privire mai alesu la vietuiera nós-

din argatii tei: in locu — dicu — se se umilésca. — atátu de temerariu a fostu áncá. de a cutediatu a amenintiá pe parintele seu si ai promite resbunare!

Anim'a parintésca erá áncá tare de a poté purtá sarcin'a acést'a. dar nu asiá si a mumei: cáci. unde póte fi dorere mai cumplita. decâtu la o mama buna care si-perde copilulu?!

A devenitu morbósá. nu e mirare. cáci i-a peritu pacea sufletului. Erá lunga o dia. o óra in care lac-rimele memoriei funeste a perderei de fiu. se nu i-arda in ochii sei.

Timpulu. acestu medicu mare. nu aducé balsamu pe inim'a mumei suferinde. nu. áncá neci o sperantia debila. cu tóte cà remediú si vindecare numai dela elu mai aseptá áncá. Pentru ea nu esistá proverbulu cá: „timpulu vindeca tóte“ — dorere nu!

Din di in di deveni totu mai morbósá. odin'a sufletésca i-a peritu pentru totudeuna: si-presentiá mórtéa. intristarea o duceá in grópa. Beat'a fca a ei — Iulian'a nu mai avé lacrimé nu mai avé cuvinte de consolare langa patulu ei.

Dorulu ultimú a animii sale sdruncinate a fostu: „cú numai pan' atunci se mai traésca. pan'si-va mai poté vedé áncá o data copilulu“. O!.. cáci ea l'a

tra natiunale si besericésca. — aici intalnimu in des-tule locuri barbatii destinsi, de caracteru solidu si cu zelu neobositu pentru eluptarea intereselor vitali. ce sunt legate nunumai de bunastarea. ci si de esistin-ti'a nóstra ca factori indreptatiti intru amovarea bi-nelui de obsce si specialu. aflamu barbatii resoluti, descepti si invapaiati pentru totu ce tientesce la edi-ficarea omenimei in generalu si in specie la inflori-rea si marirea consangeniloru si coreligionariloru sei.

Ca crestini adevirati ce suntemu, si prin urmare ca urmatori invetiaturei ddieesci, carea ni impune ca se dâmu fiesce-caruia ceea ce i se cuvine avemu des-tula garantia despre implinirea detorintei nóstre. cându pre cutareva anteluptatoriu de interese comune si folo-sitórie. lu impartasimu din partea nóstra cu reverin-tia cuvenita insusiriloru si faptelor sale. Dar aba-tandu-ne dela acést'a insusi instinctulu omenescu ne conduce spre implinirea acestei — chiamári. spre respectarea virtutii. spre apretiuirea activitatii, in ca-rea unii omeni. in interesulu comunu si cu eschide-rea intereselor sale personali, se lupta in continuu cu resolutiune si cu entusiasmu. —

Si intru adeveru! — déca suntemu necesitati a

nascutu. ea l'a crescutu. de lu-vede mai o data. i-va fi odinitu sufletulu!

Dar unde e densulu acuma. ca se se póta aflá se i-se spuna acést'a si ca se vina se si-mai véda mam'a ruinata prin pecatulu lui si vedend'o dór' se si-vina in ori. se se pocaésca?!

Tatalu seu dupa o lunga intrebare si scircire dedú de elu. lu chiamá cu o ultima rogare. la maica-sa moribunda.

Sciinti'a acést'a dorerósá infipse o sagéta in peptulu lui: nu se póte descriá maltratarea sufletului seu de sentiemintele ce le sterni cuvintele parintelui. Se sculá. si-paresi amicii fara se si-lee remasu bunu dela densii si grabi la maica sa. ca se o afle áncá in viéti'a.

Ajunse a casa. la cas'a. ce pentru densulu erá acumu tribunalulu celu mai ingroditori. mai ar fi doritu se se deschidie pamentulu ca se lu-inghitia: decâtu se pasiésca pragulu acést'a.

Éca condamnatulu! priviti-lu. priviti copilulu retacitu. acumu intrá pe usia. priviti-i faci'a despe-rata. uitati cum tremura. cum e de confusu. cum i rosí faci'a palida . . . O mare dorere trebue se senta! . . .

Tatalu seu si-a intorsu faci'a vedendulu, si-a

suportă vre-unu greumentu. ce ca singuratiei ni este cu nepotintia a lu superá: cautămu ajutoriu la barbati de specialitate. pre cari ii pretiuimu din tóta anim'a. de cumva suntemu ascurati din partea loru de unu sucursu corespundietoriu: la o simpla petrecere locala si scurta âncea se face destingere între persóne de dupa rolu: cu atatu mai vertosu avemu detorintia nedispensabile a ni pretiui pre acei barbati. cari in lucrările nóstre publice si continue. figurédia cu caracteru nepetatu. cu zelu neintreruptu. si la ori ce ocasiune. dar mai alesu între impregiurări grele. din indemn propriu. dau dovéda de taria sufletésca. —

Totu omulu in sfer'a sa are terenu de a-si desvoltá activitatea spre binele comunu. numai vointia se aiba. Pentru cá unii sunt mai norocosi intru eluptarea propuselor si devinu de ómeni cu inñuintia in trebile publice. prin ce apoi insufla in subalterni o stima si respectu óresi-care: se nu ne uitamu. cá sunt ómeni si de acei'a. pre cari sórtea nu ii-a radicatú la o pusetiune meritória, la rolulu de a figurá ca inflaintietori in intielesulu strensu alu cuventului — posiedu inse virtuti destiase si desvólta o activi-

tate folosítoria binelui comunu. de multe ori cu abnegare de sine însusi: si unii ca acesti'a. nu se potú uitá din sirurile gregariiloru. candu dupa lupta ne grabimu a li descoperi placerea si veneratiunea nóstra pentru ei. — ei in cátu dóra nu pasimu in publicitate. se ne silimu si ca privati. macaru in giururi ânguste. dar la tóta intemplantia in modu meritóriu. a li dá onórea. ce li se cuvine.

Se ni pretiuimu dara barbatii. cari asta-di luera in interesulu nostru. ca prin acésta apretiuire se ii destingemu de cei ce se paru a trai numai pentru sine spre detrimentulu causeru nóstre comune se ii pretiuimu pana ce sunt in viétia. ca nu cumva. dupa ce se voru mutá delá noi. se ne mustre cunoscintia pentru nepasare. Pasindu astfelu. vomu castigá multu besericee si poporului. cari ni sunt date dela Ddiéu pentru a le radica si sustiené in veci: astfelu vomu dovedi cá implinimu mandatele ddiéiesei. cari pretindu dela noi a dá fiesce-carui'a ceea. ce i se cuvine. — celui cu dajde-dajde si celui ca cinste-cinste. —

Gregoriu.

intorsu privirea. O dar nu de menia. nu. ci de dorere. de dorerea intima. carea i-strecoreá doi stropi de lacrima din ochii lui cei veseediti de evenimentele funeste a casii sale.

Observendu acést'a Ionitia i-se cutrierá totu interiorulu. erá cuprinsu de o perplesitate in care si-perdú presinti'a sufletésca . . . cadíu la pamentu . . .

Linisce . . . linisce. cá dórme morbós'a . . . dórme si dór' nu se mai descépta in veci din somnulu ei aduncu! . . . Ací unu copilu. colo altulu in genunchi se róga la induratoriulu Ddiéu. pentru sustienerea vietii mamei loru. se róga se róga toti asistintii . . .

Ionitia si-veni in ori din lesinare. O de nu si-ar fi venitu mai multu! O de ar fi lesinatu pentru totu deuna. cáci redesceptarea pentru elu a fóstu cu multu mai amara. in atáta. cátu dóra neei in adunculu infernulu nu ar fi sentitu acea dorere ce lá-sfásia de presinte . . .

Linisce . . . linisce . . . cá dórme. dórme moribund'a. O ce somnu aduncu are beata suferinda!

Ionitia se tarái in genunchi pâna la patulu ei. privesce . . . privesce inlemnita spre densa suspinandu in sine: „acést'a e viptim'a faptelorú mele!“ apoi i-apucá mereu man'a o duce la budie ca se o serute si se si-plânga asupra ei dorerea ce o sente. . .

Sórele nainte de a apune de pe orizontu. mái aruncá o privire trista peste casa acést'a. o radia debila lumina faci'a maicei moribunde. si ea se desceptá din profúndulu somnu. se desceptá pentru ultim'a óra . . . Somnulu a disparutu si privirea frant . . . a ochiloru sei se infipse asupra copilulu ce i-udá cu lacrima ferbinte man'a ei debila.

Se uita. se uita de pe patulu mortii. se uita pre elu. ca-si cându i-ar rénvia eugetulu sufletulu . . . oh dorere! dorere. cá nu lu-cunósce! na. lumina memoriei i-s'a stinsu si in loculu ei s'a ivitu céti'a noptii semimortale! . . .

O schintéua numai a presentirii. ér nu memoria i faci' se scia cine e acé'a. care stá in antea patulu ei. la ce budiele sale paliile lesara o debila dimbire asupra fiulu reaccitu. sub care dimbire i-se inchisera ochii pentru totudeuna . . .

IV.

Mam'a e in mormentu. Sufletulu ei s'a mutatú la cele eterne. ea nu mai patimesce. pre ea nu mai o dóre nemicu. nemicu mai multu! O dar' cei remasi?! . . . acei'a patimescu. acei'a au doreri cumplite.!

Sufletulu lui Ionitia e maltratatu de nespuse emo-

Biografi'a Mitropolitului Sav'a, si istoricii serbesci.

(Finea.)

§. 18. Dupa acést'a Georgiu s'a dusu la cas'a sa in Vintiulu de diosu, unde a petrecutu putientelu, pana ce s'a pregatitu spre cale; si luandu din rudeni'a sa pre unulu cu numele Ioanu Brancoviciu, nepotulu seu si pre fiulu acestuia Sav'a Brancoviciu — fiindu teneru — cu sine, alegandu catra acestia si conducatoriu binecunoscatoriu de cale si chiamandu pre Dumnedieu intru ajutoriu a plecatu. Si trecandu tienutulu numitu Hatiegu, si umblandu prin munti fórte nalti a trecutu cu norocire loculu de paza, Vuleanulu, si a ajunsu pana la capital'a Banatului numita Craiov'a langa riulu Giu, unde invetiatalu si nobilulu barbatu Radu Nasturelu, marele banu alu Banatului ospetandulu de ajunsu — dupa-ce s'a odihnitu — a demandatu a lu petrece la principele stapanitoriu in Bucuresei. Si aci Sierbanu Cantacuzeno l'a primitu cu tóta mangairea si dragostea ca pe fratale seu si hotarindui locuintia indemanatica l'a facutu despre tóte cu buna Sperantia.

§. 19. Indielegandu gonitorii religiuinei ortodose — Calvinii, cumca Georgiu a trecutu cu pace in Romani'a transalpina, fórte sau turburatu, nu cumva se li pregátésca ceva isbanda in constantinopole: dreptuaceia precumu dintre rudeniile lui; asia si pre alti ómeni au tramisu la dinsulu, ca cu insielatiune intorcandulu napoi se lu stérgea dintre cei vii, dar cele ce au cugetatu nu au pototu se le efeptuedie, càci

tíuni interne: lu mustra consciintia. scie. lu-face se senta aceea. cà elu a fostu ucigatoriulu mumei sale, elu a fostu caus'a, elu a fostu tóte. . .

Unde. cumu se si-cascige elu acumu pacea sufletésca? . . unde se afle ajutoriu, unde se fuga, unde se se ascunda de róderea consciintiei sale. carea ca-si pe Cainu ucigatoriulu de frate — lu-persecutédia in totu loculu neinctatu . . .

Susu la Ddieu!

O! càci „Ddieu nu voesce mórtea peccatosului, ci ca se se se întórca si se fia viu.“

La Ddieu a cugetatu si Ionitia in momintele aceste, eu firma credintia s'a rogatu la Ddieu ca se si-intorca faci'a asupra nedemnei sale fiintie pré peccatósé. si se i dèe iertarea peccatorulu. se-lu ajute si se-lu indrepte spre calea cea drépta.

Ddieu a ascultat rogarea fíiului retacitu. O! càci elu asculta rogarea tuturorora, cari si-recunosc, peccatele sale si i-promitu indreptare!

I-a venitu in minte. cà mumi'a sa l'a rogatu cu lacrimé: „se se indrepte, se pasiésca pe calea cea drépta, pe calea virtutii.“

Suvenirea cuvintelor acestor'a l'a petrunsu aduncu, aduncu in anima. Lu dóre, pentru cà nu a ascultat mai de multu de rogarea mumei sale.

se facusera cunoscute tuturorora svaturile lor. Ér pre Sav'a Mitropolitulu, l'a mai tienutu catu-va timpu inchisu in prinsóre. Si lu inbiau pre Mitropolitulu, ca se primésca marturisirea loru cea calvina, promitiendu-i multe daruri cu castele, ba fiindu elu in adienca betranetie si cugetandu le mórte, fara de sfiéla i vorbéu ca se se insóre. Tóte aceste flécuri calvinesci audindule Sav'a le a suferitu cu rebdare si a mai voitu se taca, decatu se li respunda; totusi ca se li ingredésca putientelu gur'a a disu: „Se mai cuvine a ascultá de Ddieu, decatu de ómeni“ (Faptele Apos 5²⁹).—Éra ei luandu in risu cuventulu lui, au respunsu: „Pentru aceea te a ajunsu atat'a truda, temitia, legaturi, batai si primejdii de morte“ (II. Corint. 11²³). — Dar Sav'a éra-si a resturnatu bajocur'a loru cu altu testu: „Numai omenésca ispita va'u ajunsu, dar credintiosu este Ddieu, care nuveva lasá a fi ispititi preste putintia vóstra“ (I corint. 10¹³.)

§. 20. Acést'a silnicia nebuna facuta asupr'a Mitropolitului Sav'a, nu a lasat-o drépt'a judecata a lui Ddieu ne isbandita. Càci audiendu imperatululu turcescu despre nebuni'a acést'a a calviniloru, s'a convoitu ca boieri (càci siese dintre cei mai de frunte au fostu in constantinopole, a nume: Paulu Béli, Vladislau Csáky, Tom'a Domonkos. Cristoforu Pasco, Sigmundu Belényi si Valentinu Kalnoky, cari au fugitu acolo pentru tiram'a lui Apafi) in loculu lui Apafi se si-aléga altu principe, ce ar fi si armatu, déca nu s'ar sciatu pacea între imperatululu turcescu si Cesariulu. Alta ca-

Faptele trecutului seu lu-amenintia cu resbunare, presinteles i este dorerosu si viitoriulu inoratu. . .

Consciintia. acestu jude strictu, de multe ori lu-facé di'a. nóptea se se duca la mormentulu maicei sale. O càci colin'a acést'a de tierina sentiá pre bine cà elu a redicat'o: o sentiá acést'a fara de a i-o esplicá cineva. Aci a plansu, a plansu cu ríu de lacrimé si dupa ce i-a scadiutu lacrimile si-a sentitu mai usioru sufletulu.

„Am ànca unu dulce tata! — eschiamo — si alui sufletu e plinu de dorere e plin de superatiune, elu ànca patimesce pentra mine, juru! o juru Dómne cà lu-voiu face fericitu. o dar fericirea acést'a fi va óre de ajunsu pentru a poté sterge peccatele mele, pentru a poté trage velulu negru. velulu seuitarii asupra trecutului meu. O fà Dómne ca se fia de ajunsu. ca prin acést'a trecutulu meu se fia ingropatu pentru totu de una!

„Si tu spirite a-lu maicei mele seuita. o seuita celea ce le-ai suferitu pentru mine! o seuita peccatele mele si nu me condanná pentru densele! O fii eu fíiulu teu! vechédia asupra mea fi-mi indreptatoriulu faptelor mele. ca se nu mai retacescu neci cându dela calea cea drépta si se nu cadu mai multu in noroiulu peccatorulu!“

lamitate a junsu pre Apafi si pre cei de unu cugetu cu dinsulu de catra contele Emericu Tököli, care cu mana armata si cu ajutoriu turcescu a venitu asupr'a lui. Amintitii magnati au fostu atrasu pre Sierbanu Cantacuseno in partea loru ca asia mai curendu se póta resturná pre Apafi. In astu felu de turburare s'a ingrigitu si Mihaiu Apafi a aduce pre Sierbanu in societatea sa, si alu desbiná de sociétatea disiloru boieri. Pentru aceea a eliberatu si pre Mitropolitulu Sav'a din prinsóre. Dupa eliberarea sa Mitropolitulu Sav'a si de ani betranu si cuprinsu de podagr'a, nu dupa multu patimasiulu seu snfletu dandu lu in man'a lui Ddieu s'a mutatu la stremosii sei in anulu 1680. —

§. 21. Acést'a a fostu gón'a cea din urma a Calviniloru a supr'a besericii si din intemplantare aici s'a scrisu pe scurtu căci din inceputulu secululu aestuia pena la Mitropolitulu Sav'a Mitropolitii carii au fostu inainte de elu ánea si mai mari amaruri au suferitu dela calvinii aceia, acaroru scopu intracolo s'a plecatu, ca se desbata pe Archiepiscopi si pe poporu dela religiunea sa si se primesca volniciiile loru cele calvinesci. Au datu ei instructiune in scrisu de dupa carea constringéu pe Mitropoliti si pe clerulu loru submanuatu a invetiá poporulu, si s'a cuprinsu din siepte puncte. Decliararea punetelor acestor'a a fostu proclamata anca in timpii principelui Gavrilu Betlen in anulu 1619. — dupa aceea sub principele Georgiu Rákoczi I. in anulu 1638, si éراسi s'a renoitu in dílele lui Georgiu Rákoczi alu II in anulu 1651. —

Dupa aceste a cadiutu pe mormentu, . . . se rogá cu pietate pentru ajutoriulu ceriului si dupa rogatiune a privitu cu ochii sufletului seu spre ceriu si a vediatu cá acést'a dimbesce cu mângare asupra lui.

Rogatiunea i-a datu putere si-a sentitu mai usioru sufletulu.

Plangéndu-si trecutul negru, plangéndu-si amarulu, a grabitu la cas'a parintelui seu, spre a i-duce balsamulu consolarii, spre a-i cere iertare.

Ajungéndu, a cadiutu in antea lui i-a inbraciosiatu genunchii.

Toti erau uimiti!

Betranulu Codrescu lu-privea suprinsu. Óre menia seu iertare lucesce in ochii sei?

„Parinte! parinte — eschima Ionitia — éca se pocaesce si se ndrépta fiulu teu; dá-mi gratia, dá-mi binecuventarea ta! . . . O dá-mi-o dulce parinte, cá-ci am rogatu dieimea se-mi seuite trecutul meu celu intunecosu de peate: seuita si tu bune parinte alu meu! . . .

Mai multe n'a potutu grai, cáci nu i-a joitu sufletulu, nu l'a lesatu lacrimile.

Tata-lu seu l'a redicatu la sine si l'a strensu la peptu, eschianandu consolabilu: „Fiulu meu, tu mi-ai facutu dorerea si numai tu mi-o poti aliná!

si Mitropolitiloru Genadiu Dositeu si Stefanu cu sil'a inpusi, ca dupa cuprinsulu acelor'a se pastoredie si se indrepte beserica. Istoricultu Brancovicu le a descriu acelea pe largu, cu tóte impregiurările in istoria sa dela pag. 1500 —1632. — Inse de órece acele nu se tienu de propusulu nostru, nici de istoria politica, ci de cea besericésca: dreptu aceea mai multe despre acést'a a aduce inainte ar fi dupa cum se dice o instreinare a fara de cercu.

Nota trad. Din numerii de sus se vede, cá nu pena la pag. 1532, a istoriei lui Brancovicu — precum scria Raiciu in biografia lui Sav'a la §. 11. — ci pena la pag. 1652, se descriu trebile besericii gr. res. din Transilvania.

2. Fericitulu Georgiu Sincái se indoiesce in Cronica sa la anulu 1688, cumca Georgiu Brancovicu fratele Mitropolitulu Transilvaniei Sav'a Brancovicu ar fi fostu Despotulu Serbiloru pre care l'a arestatu ducele de Baaden — precum scria Engel: — inse dinsulu a fostu Despotulu serbiloru, cáci potrecandu elu cam pe la anulu 1664 ca presiedinte substitutu din partea Transilvaniei in Adrianopole s'a reintornatu dela cercetarea locurilor sante catra patria sa. Massimu I. patriarchulu serbescu prin Constantino-pole intielegandu cá se afla atare Brancovicu din familia despotiloru serbesci in Adrianopole dupa intalnire si convorbire, celebranduse damnedieésca Liturgia in Mitropolia Adrianopoliei a fostu Georgiu Brancovicu prin diusulu Massimu (fiindu de fatia cei ce érau informati in secretu despre trébla acést'a) proclamatu de despotulu serbiloru, si la anulu 1688, pre candu patriarchulu serbescu Arseniu Cernovicu se afla cu emigrantii serbi impregiurulu Budei prin

Nu te abate mai multa dela carier'a virtutii, si atunci noi vom fi fericiți. Esti teneru ánea, trecutul ti-lu poti astupá cu viitoriulu, incungiura preteni'a celoru rei, incungiura si umbr'a birtului care e locul de unde resaru érburile veninóse a peccatorulu, care otravescu mintea celor'a ce le cercetédia si i facu nefericiți. Fia seuitate tóte, puncte ér cu poteri noue la lucru, cauta de economi'a ruinata a casei nóstre, fi-mi toégu si radiemu betranetieloru, a fratiloru si sororei tale. Intru tóte se ai naintea t'a pre Ddieu carele se te binecuventeze, cáci eu te amu binecuventatu! . . .

Aceste fusera cuvintele lui Codrescu, cu care si-a intimpinatu copilulu rentorsu dela retacire.

O! in ce colóre frumósa a vediatu Ionitia acumu lumea si vietia pe acarei pragu pasi de nou! . . .

O! cátu de sublima i-a fostu desceptarea din somnulu vietii sale vijelióse de pan'acum!

Vietia lui de mai nainte se póte asemena unei Corabie pre mare, carea dupace fiindu de viforii turbati la tóte stancele asverlita, adese patimindu naufragiu, si caletorii din trens'a, cari dejá au abdisu de speranti'a a mai salutá pamentulu uscatu, la prim'a privire a tiermuriloru nu afla cuvinte destule prin cari se dec multiemite Atotpotintelui pentru o radia de

a două binecuvântare dela acestă intaritu. Vedi istoria lui Raiciu cartea XI. cap. 7. §. 10. 11.

Insusi Georgiu Brancoviciu despre alegerea si intarirea sa de despotu alu serbiloru vorbesc in suplicia carea o a susbternutu la anul 1691 imperatului Leopoldu celui mare in punctulu alu 7-lea in urmatoriulu tipu:

„Tempore, quo Turca apparatus suum bellicum ad oppugnandum Ujvarinum instrueret, ab orientali christiano populo cum benedictione Patriarchae Maxim in Illyriae et Mysiarum Slavoserborum et Rascianorum Despotem electus fui; quam meam electionem Patriarcha Arsenius secunda benedictione cum praefato populo penes Budam exulante denuo corroboravit.“ Despre arestarea sa prin ducele de Baaden scria in punctulu 10 alu susatinsei suplice

„Unde iam maior pars Vallachorum inter quos et eorum Archiepiscopus Episcopi ceterique saeculares nobiles et Proceres numerabantur, cum copiis Rascianorum ad servitia Maiestatis vestrae a me collectorum ad partes montosas Transilvaniam versus recepta et imperterrito Marte contra barbaros hostes cupidissime dimicatura ad Cladovam tum castra metantis ducis Ludovici de Baaden, mandatum et ordinem avidae praestolabatur: atque in hunc finem, quorsum armis penetrandum, et quo versus nobis Marte contendendum foret, a Generali Heisslero, per litteras ad eum exaratas, directionem quante quis in scripti petii et expectavi. Transmissis itaque mihi et receptis ab Heisslero litteris responsoriis, ad serenissimum Ducem de Baaden accersiri jussus, directus ac remissus fui. Igitur optima fide, et pia mea intentione directioni Heisslerianae quanta maxime celeritate potui, parere destinans, Danubium trajeci, et in castra, quibus serenissimus Dux de Baaden praerarat, cum exiguo meo aliquo famulatu veni, praefatoque Duci directionem expediri cupiens, cum

viétia ce li promite oftat'a debarcare, si care ajungendu-o numai in torinti de lacrima potu da lauda lui Ddieu că ii-au scapatu de prepastia marii: asiá si Jonitia dupa dilele fortunose ce le-a petrecutu, numai cu lacrimile ce le esundá ochii sei poté in destulu se-si manifestedie tenguirea sufletului pentru conduit'a lui cea ré de mai nainte.

Fericirea, acest'a pasere emigranta, carea a par-situ de multu beat'a familia a lui Codrescu, desi dupa o dauna pré sentibila si durerosa, éra a rentorsu spre a si-face locuintia in senulu casei acesteia.

Parintele cerescu a binecuvântatu pe Ionitia, a ascultat rogatiunea lui ferbinte, căci a observatu indreptarea ce i-o promisese. O căci Ddieu asculta rogatiunea tuturor, elu e pré induratu parinte precumu a buniloru, asiá a reiloru. In Ddieu asiedindu-si speranti'a si rogandu-lu din intimulu sufletului, nime nu se poté insiela, si ajungerea fericii i-este asigurata fiesce-caruia.

Precumu pomulu dupa asprimea érnei nu deodata capeta flori dela natura, ci mai ántaiu incepe a-si desveli frundiutiele, apoi pupii gingasi: asiá si economi'a casei acesteia, dupa vitregimea eveniminteloru in cari a patimitu, numai pe inecetu a venit

collecto Vallachorum, Rascianorum, atque Devotionem Majestatis Vestrae anplectente millite, ad servitia Majestatis Vestrae contra barbarum hostem fideliter proelio dimiaturum me adesce nuntiavi, ast in castris adventatus, primum custodia militari cingi, paulo post famulatu meo privari, inde nullius plane scelesti criminis mihi conscius, inauditus et nec examinatus, contra ius gentium, ignominiose arresto mancipari atque arrestatus Viennam aduei jussus eram. Quo sic intellecto et percepto meo arresto, totus, qui ad servitia Majestatis Vestrae avidae dimicaturus stabat miles orientalis, absque Despote, iterum dispersus et abalienatus fuit.“

3. De órece in diplomele date Mitropolitului Sav'a dela principii Transilvaniei se face amintire si de besericile serbesci, socotescu a fi amesuratu scopului, pentru adevorul istoricu, a insemná aci ce scria Raiciu din Istoria lui Brancoviciu despre serbii cari au emigratu in Transilvania:

„Emigrandu serbii in Ardealu, consangentii Mitropolitului Sav'a, petrecandu in emigrare — suntu cuvintele lui Brancoviciu — au edificatu frumosa beserica de pétra, asemenea la a două emigrare au edificatu alta beserica de pétra in loculu care se dice pe magiaria Tyus, — Tóvis? — ér' pe slove in Ternov'a — Spinusiu? care jace cu unu milu mai susu Belgradu. Ceialalti emigranti in alte parti ale principatulu aceluia precum in Julia — Ilia? Hinedór'a Orast'a, si in celalalte locuri si-au edificatu beserici si s'au asiediatu, vietuindu in pace dupa concessiunea lui Bátori.“ Raiciu cartea XI. cap. 5. §. 6. —

Bibliografia.

A esitu de sub tipariulu Ineratoriloru Asociati „Oratoriulu“ colectiune de oratiunele si rugile ce adresza lui Ddieu

érasu la unu stadiu mai bunisioru, si cu densa bucuri'a si fericirea.

Dar cu vecinulu ce s'a intemplat, veti intrebá afabili leptori?! . .

Densulu, precumu se poté prevedé din faptele lui rele, cari dejá s'au inradecinat in trensulu, a cadiutu viptim'a loru.

Jonitia dupa decurgerea a loru doi ani a dusu mirésa la casa. Acest'a a fostu modest'a fica a vecinului betivu carea ca o viorica éra ascunsa intre tufe, pazinduse de tempestatiile inpregiurariloru familiare. Acest'a a fostu o fapta nobila dela Ionitia, prin carea si-a strensu in antea sateniloru pét'a ultim'a ce i-mai remase din trecutu.

Betranulu Codrescu a ajunsu si aceea fericire de si-a leganatu miculu nepotu si s'a jocalu cu elu in bracie.

Er dalb'a lilia a casei. — Iulian'a cea frumosa, asisderea si-a capetatu sociu spre viétia; acest'a a fostu feciorulu celu mai frumosu din satu, care demultu o iubé pre Iulian'a si elu asisderea érá iubitu de densa.

G. MORARIU.

crestinii ortodoksi, combinatu de Melchisedek episcopu alu Dunarii de josu.

Acésta opera, care din respectulu formeii si alu fondului o potemu declará prim'a si unic'a pana adi la Romani, s'a tiparitu cu spesele M. S. Domnitoriului Carolu I. „Oratoriulu“ séu Céslovulu celu bogatu ce lu-va datori baseric'a si crestinii romani piosului Domnitoriulu, este unu adeveratu monumentu literariu si artisticu. Lucratorii Asociati s'au intreputa pre sine in tiparirea acestei opere si la ambele ei editiuni, cé populara si cé de mare luesu. Ceea ce dá operei o valóre mare artistica, suntu magnificile gravure pe lemnu representandu monastiri din Dacia Trajana si Aureliana, anticitati de mare valóre, odajdii etc. Tóte paginile operei suntu incadrate in fórtie frumóse chenari, colorate la editiunea populara, si in mai multe colori la editiunile de luesu. Arta si industriei romane numái M. S. a cerutu „Oratoriulu“; pâna si hartie este lucrare Romanésca, dela fabric'a din Zernesci.

Din respectu literariu, oper'a noua a veneratului Episcopu Melchisedek are deosebita valóre. „Progresulu facutu in cultur'a limbii e timpulu a se aplicá si la literatur'a basericésca“, dice autorulu in Prefacia „Oratoriului“. Acést'a negresitu realizéza ceea ce doresee demnulu Prelate: stilu limba si cat-va si in-sasi ortografi'a respundu la scopulu ce si-a propusu.

Din punctulu de vedere religiosu „Oratoriulu“ este unu preciosu Tesauru pentru Romanulu crestinu cáci P. S. Episcopu a sciutu presará oper'a sa eminenta religiósá de numeroase note si sciri referinduse la trecutul gloriosu alu Romanimeii: *pentru a legá, (dice Autorulu in prefacia) patriotismulu cu religiuua, cu la tóta acasiunea favorabile amu mentionatu persoanele virtúose romane, virtútile romane, locurile si timpurile unde si cându s'au seversitu virtútile religióse si patriotice pe pământulu Romaniei.*

Recomandandu cu recunoscentia „Oratoriulu“ tuturor Romaniloru, tuturor femeiloru romane, tuturor Directoriloru de pensionate si scoli, preotiloru si servitoriloru basericeii romane, nu li facemu numái loru unu neindoiosu serviciu, ci dorimú ca se se venda cátu mai rapede si mai multe editiuni, pentru cá banii ce se voru aduná din aceea vendicare M. S. Domnitoriulu a binevoitu ai darui ca primu fondu din care se va ajutá restaurarea tipografiei M-rei Neantuluhi alta-data asia de celebra si adi inchisa, cu paguba basericeii si a Romaniloru.

Dorindu ca „Oratoriulu“ se póta ajunge cartea poporului, cum merita afi: dorindu ca ea se póta fii cumparata, de veri ce romanu, editiunea I-a a acestei opere se dá mai multu gratis de óre ce nu se ie nece diuimetate din costulu realu alu cartii. Pentru cei in-sa ce iubescú a avé o frumósa, luesósa carte de rogatiune recomandamú editiunea II. ilustrata prin cromotipografia, frumósa cum áncá nu s'a vedintu pe la noi o carte.

„Adun. N.“

V. A. Urechia.

VARIETATI.

× (Literariu.) Cu pasirea in viétia a sínódeloru prevediute in statutulu organicu besericescu, se semte pretotindenea lips'a unui manuale, dupa care la atari ocazioni e de a se celebrá cultulu dumnedicescu cu chiamarea spiritului santu. — Pana acumu la astfelu de ocazioni aici in Aradu ne foloseamú cu multa restringere, de unu manuscrisu, care din vechime érá usitatu la venerabil'a episcopia aradana. — Acumu in-se preveneratulu parinte protosincelu Mironu Romanu, voindu a satisfacé dorintiei dechiarate din mai multe parti, au procuratu o editiune in tipariu a unui „Tipicu pentru chiamarea duchului santu la sínóde si la totu felulu de adunari crescinéscé, cum si la inceperea anului scolasticu“, tienenduse de restulu manuscrisului autenticu. — Cu editiunea acést'a, procurata catu se póte mai frumosu, vedemu deplinita o lacuna in literatur'a nóstra besericésca, si folosirea caracterelorú latine ce aparú in acést'a editiune, ni face destinsa placere — Nu remanemú dar' cu nimicu napoi in detorintiele nóstre candu atragemú atentiunea publicului nostru besericescu asuprá acestui opusioru in estensiune de optu pagine 4-tu mare, din care la editura in Aradu unu esemplariu crudu consta 30. — érá legatu bine 50. crucieri val. aust. — Adaugemú: cá prisosimú'a venitulu acestei editure e menita pe scopuri besericéscé. — Tecnic'a tipariului frumosu face onóre tipografiei Stefanu Gyulai unde ese si foia nóstra.

× Giorgiu Peabody croesulu Americéi a moritu. Pe langa averea cea fabulósá ce a posiediutu, la caracterisatu sentiulu celu filantropicu, prin care i-s'a facutu numele nemoritoriu atátu in Americ'a. cátu si in Europa. Sum'a ce a distribuit'o pe scopuri filantropice se urca peste 10 milioane de fiorini. Densulu la inceputulu negociatoriei sale a fostu sermanu. Memori'a lui o binecuenta omenimea, carea a cascigatu multu dela densulu!

× Studintii romani din Aradu au infintiatu unu coru vocalu. Scopulu li este esecutarea cantariloru besericéscé si nationale lumesce-in cuarteru. — Mai adaugemú áncá, ca d. profesoru de limb'a si literatur'a romana, li propune si limb'a italiana. — Nainte numái fratiloru, nainte cu timpulu!

* In 16to Oct. a. e. invetiatorii districtului B. Ineului dimpreuna cu mai multi preoti ca inspectori locali avura un'a conferintia de colóre oficiósá, la care au fostu convocati de d. insp. pentru sistemisarea unui proiectu pentru impartirea óreloru de propunere in scótele poporali. Conferintia a fostu completa si a avutu unu cursu armonicu. — Ni pare in-se reu cá despre apelulu d'dloru invetiatoriú din distr. Dobrei, nece poména nu se faci aici, celu putienu se se fi enunciatu, cá óre d'dloru B. incuanii consentu cu elu, au ba? — Trecurati d'dloru peste o ocaziune ce vi ar fi fostu binevenita pentru de a puné base conferintieloru mai dese invetiatoresce: ne tememú, nu cumva se vi para reu dupa ea.

Post'a redactiunei.

Dlul P. D. In nr. viitoriu. — In Soc. . . . la M. M. Scrie ceva! In C. — Promisiunea!